

XIII. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia – Kolozsvár
2010. május 14–16

A „kolozsvári murkosok”, avagy a hóstáti identitás és a
róluk kialakult percepciók

Szerzők:

Gábor Emőke Blanka

Lőrincz Krisztina

BBTE, Szociológia és

Szociális Munkás Képző

Kar, szociológia, II. év

Témavezető:

Geambaşu Réka

Egyetemi tanársegéd

BBTE, Szociológia és Szociális Munkás Képző Kar

Dolgozatunk Kolozsvár egyik jellegzetes közösségének, a hóstátiaknak a megismerésére és megismertetésére törekszik, akik régen meghatározó szerepet töltek be a város és a környék gazdaságában valamint régmúlta visszavezethető hagyományaik és közösségtudatukkal váltak ismertté. Annak ellenére, hogy napjainkban már nem hallani róluk olyan gyakran, mégis egy máig fennmaradt és létező közösségről beszélünk.

A hóstát szó a német Hoffstattból ered, melynek jelentése külváros. Kolozsvárra vonatkozóan egy 1571. évi oklevélben fordul elő először ez a megnevezés, amely a városfalakon kívüli területet jelentette, ahova a Székelyföldről, Szilágyságból, Kalotaszegről telepedtek le a földművesek és váltak városi földészekké, hóstátiakká. Annak ellenére, hogy több erdélyi nagyváros (Brassó, Szeben) körül is megtalálhatóak a mezőgazdasággal foglalkozó városiak, csak Kolozsváron maradt meg a hóstati megnevezésük.¹ *A kolozsvári hóstátiak temetkezési szokásai* című könyvében K. Kovács László a lakosságról így ír: „...a Hóstát lakossága nem egy régi magból a századok folyamán önmagában kifejlődött társadalom, hanem az idők haladtán folyton-folyvást keveredett, egyre ötvöződött, ma is alakuló népesség”.²

A csoport összetételének kezdeti változása ellenére a lakóhely és az életforma megmaradt a legfőbb jellemvonásuknak. Mintegy elhatárolódva Kolozsvár polgári lakosságától, megtartották tradicionális életvitelüket és egy zárt közösséget alakítottak ki.

A népesség a volt rendszer erőszakos urbanizációs és nacionalista politikájának az áldozatává vált, ennek következtében jelentős változtatásokon ment át. Ilyen változások voltak a területi szétszóródás, a hóstátiaknak a Hóstátból való kiköltöztetése tömbházak építése érdekében. A földek elvesztése és a foglalkozási szerkezet átalakulása a gyárakba kényszerítette az aktív hóstátiakat. Az előbb említett folyamatok egy másik jelentős következménye volt a közösséghez való tartozás tudatának a gyengülése, amíg 1903–1919 között 23,9% volt a hóstátiak körében az exogám házasság (nem etnikai értelemben), 1962 után ennek aránya 62,3%-ra nőtt.³

---

¹ Tulogdi József: *Betekintés a Kolozsvár–Hidélvi Kalandos Társaság életébe 1587-től napjainkig*. In: Szabadság, 2010. március 6. <http://www.szabadsag.ro/szabadsag/servlet/szabadsag/template/print.PrintScreen.vm/id/38705/mainarticle/false;jsessionid=4817BA4DD07B098734F4912D40328888> (letöltve: 2010. 04.25)

² Pillich László: *Kolozsvári hóstátok – kolozsvári hóstátiak*. In: Kolozsvár 1000 éve című konferencia előadása., Kolozsvár 2001, 280 o. <http://mek.niif.hu/02600/02659/02659.pdf> (letöltve: 2010. 04.25)

³ Pillich László: i.m. 284 – 286 o.

A témában kevés tudományos jellegű tanulmány született, ezért többnyire egy feltáró jellegű kutatást végeztünk. Arra kerestük a választ, hogy kik is valójában a hóstátiak, milyen narratívák születtek a „hóstátisággal” kapcsolatosan. Ezt két perspektívából közelítettük meg: kinek vallják magukat ezen népcsoporthoz tartozó személyek, valamint mi a kialakult percepció róluk a kolozsvári magyar lakosok körében.

Kutatásunk első szakaszában interjúkat készítettünk. Az alanyokat két fő kategóriába sorolhatjuk: elsősorban az identitás komponenseinek a bemutatása érdekében hóstáti személyekkel készítettünk interjúkat, a másodig kategóriába pedig olyan magyar kolozsváriakat szólaltattunk meg, akik nem tagjai e népcsoportnak, de tudnak létükről. Érdekessége az, hogy annak ellenére, hogy etnikailag homogének, lényeges határ húzható a két kategória között.

A második szakaszában a kutatásnak mentális térképek segítségével próbáltuk beazonosítani a hóstátiak lakóhelyeit és ezeknek térbeli mozgását. „A mentális térképezés különböző módszereinek segítségével közösségek és egyének térhez kapcsolódó kötődéseit tárhatjuk fel. Láthatóvá tehetjük egy adott település társas életét meghatározó helyek rendszerét és a hozzájuk fűződő értelmezéseket, melyek más módszerek mentén nem, vagy csak nagyobb erőfeszítések árán tárhatók fel.”⁴

Következtetéseinket 18 interjúra⁵ alapozzuk. Az interjúkat két részre oszthatjuk: 9 hóstátival készített interjú, valamint 9 ezen népcsoportot ismerő személlyel, ezek közül 3 személy mentális térképet is rajzolt.

Kutatásunkat már a múlt félévben elkezdtük a szakmai gyakorlat tantárgy keretén belül, amely során a felmerült kérdések tisztázása érdekében hasznosnak láttuk a kutatás folytatását.

Írásunk két fő részre osztható: először is a hóstáti identitás komponenseit szeretnénk felvázolni, ezt követően a róluk kialakult percepciókat mutatjuk be, beleértve a mentális térképek értelmezését, illetve a kettő közötti eltéréseket és hasonlóságokat is prezentáljuk.

---

⁴ Mester Tibor: *Mentális térképezés*. In: Kovács Éva (szerk.): *Közösségtanulmányok. Módszertani jegyzet*, Néprajzi múzeum, PTE- BTK kommunikáció és médiatudományi tanszék, 2007, 296 o.

⁵ Az interjúkat a szerzőkön kívül Bodó Izabella, Borsos Emőke, Kallós Edit Erzsébet, Márton Gergely, Simon Noémi és Szilágyi Andrea Réka készítették. Segítségüket ezúttal is köszönjük.

A hóstátiak identitáskomponensei

Az identitás, az azonosságtudatunk, reprezentáció arról, hogy kik is vagyunk valójában, kiknek látjuk magunkat. A mi estünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy mi határozza meg a hóstátiak kollektív identitását, milyen konstrukciók mentén alakul ki a „hóstátiság”. Az identitásunk megkonstruálása során egy kettősségre figyelhetünk fel, elsősorban lényeges a minket körülvevő társadalom (objektíve adott), amely hatással van ránk és amelyet internalizálunk (szubjektív értelemmel ruházzuk fel) a szocializáció során.⁶ Ezt figyelembe véve gondoltuk úgy, hogy a hóstátiak megismerése csakis az identitásukat képező komponensek feltárásával lehetséges.

A 9 hóstátival készített interjú alapján 5 identitáskomponens különíthető el. Vallomásaik szerint azonosságtudatuk pillérei a foglalkozásuk, etnikai identitásuk, felekezeti hovatartozásuk, sajátos sorsuk illetve lakóhelyük.

A hóstátiak mint mezőgazdászok

A hóstátiakkal készült beszélgetések során arra lettünk figyelmesek, hogy létük és ilyen szempontból identitásuk legmeghatározóbb eleme a foglalkozásuk, az hogy mezőgazdasággal, földműveléssel foglalkoznak. Ez egyfajta kettősséget von maga után, hiszen egy olyan csoportról van szó, amely egy városi környezethez tartozik, adminisztratív szempontból és bevallásuk szerint is kolozsváriaknak tartják magukat, de e mellett megmaradnak a tradicionális, rurális életvitel mellett (a földet művelik, állatokat tartanak, hagyományok megőrzésére törekednek). Ez a földészt jelentő hóstátiság az etnikai és felekezeti hovatartozásuknál is lényegesebb, természetesen ezek is nélkülözhetetlen elemei önmeghatározásuknak.

„...mindig foglakoztunk a kerttel, ... szerettük, csináltuk, és mindig is nagyon szép amikor nő és kijön a kezed alól az amit tényleg elképzelsz.” (nő, 40 éves)

„ez a szakma adva volt, akkor ezt csináltuk, jó ez nagyon szép szakma, szeretni kell, de hát nagyon nehéz, tehát ha nem szeretted, nem tudod csinálni” (nő, 42 éves)

A jelenleg is földműveléssel foglalkozók ezáltal az autentikus hóstáti léttel való azonosulásukat próbálják kifejezni, ezt megerősíteni.

---

⁶ Berger P. és Luckmann T. : *A valóság társadalmi felépítése*. In: Felkai Gábor, Némedi Dénes, Somlai Péter (szerk.): Szociológiai irányzatok a XX. században elejéig. Új mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2000. 303-322 o.

„... de most mezőgazdász vagyok, visszatértem a gyökerekhez...” (férfi, 58 éves)

„jó munkahelyem volt, jól is csináltam, de visszatértem ide, nem lehet megmondani, miért, na de ez benne van a vérünkbe”... „Na de ügyesen csinálták annak idején, mert nem könnyű a mezőgazdálkodás, hogy én azt csinálom talán, azért, mert a vérünkbe van, ez a génekbe vannak...” „az én családomba úgy belenevelték a gyermekekbe azt, hogy most is mind a 3-an azt csináljuk”. (nő, 51 éves)

„Ez szinte öröklődött dolog amit mi most csinálunk, mert adva volt” (nő, 40 éves)

A „vérünkben van”, „bennünk volt” kijelentés arra enged következtetni, hogy a mezőgazdálkodás és ezáltal a hóstáti mivolt egyfajta örökölt státusz, genetikai úton továbbítódik. A csoport létét biológiai magyarázatokkal próbálják alátámasztani. Valamint egy másik alternatíva, hogy már az elsődleges szocializáció során így nevelik a gyerekeket.

„... az én családomba úgy belenevelték a gyermekekbe azt, hogy most is mind a hárman azt csináljuk. A legtöbben nem még foglalkoznak a földdel, tanulnak, elmennek külföldre, eladják .Na de nálunk ez így sikeredett mindenki árul a piacon, a régi ősi szakmát visszük tovább.” (férfi, 61 éves)

„Igen...gyerek voltam...és már ezzel foglalkoztam...ezt már megtanultam.” (nő, 51 éves)

Az, hogy ők egy városi környezetben, a többségtől eltérő szakmával rendelkeznek, büszkeséggel tölti el, a visszaemlékezések szerint privilegizált helyzetet is jelentett számukra, hiszen monopolhelyzetben voltak, ami Kolozsvár valamint a környék zöldség és gyümölcsellátását illeti.

„... ide voltak telepítve a városszélére, hogy ellássák a várost friss zöldséggel, hát ők zöldségtermesztők és állattartók voltak, ... gazdálkodók voltak, ez volt nekik a megnevezésük, nem voltak zsellérek, nem jobbágyok, nem, tehát ők gazdálkodók voltak, gazdálkodtak ők tartották el a várost, Kolozsvárt friss zöldséggel, tehát ez volt, amikor idetelepítették...” (férfi, 58 éves)

A mellett, hogy elismert mezőgazdászok, azt is fontosnak tartják, hogy a tömegtermelés és vegyszerezési technikák ellenére, ők a minőségre összpontosítanak. Termékeik volumenét nem próbálják a minőség kárára nagyobb mennyiségben előállítani. A viszonteladók és a nagy üzletláncok hatása az ő megélhetéseikre is kihatással van, a kereslet is ár érzékeny, ami a hóstátiak kínálatát veszélyezteti.

„Nem tudom felvenni a versenyt azzal, amit a külföldről hoznak. (...) Nem a minőség a pláne, hanem (...) Kolozsváron lehet, hogy a hostáti paradicsom a legjobb. Mind izre, mind mindenféle képen, de ha nem tudják értékelni..akkor én hiába termelem meg, mer én ötször annyit rádolgozok mind a másik (...) Én megtermeltem, el tudtam adni, tudtam értékesíteni. Most is tudom értékesíteni, viszont most egy kicsit nehezebb értékesíteni..” (nő, 42 éves)

„... amire nem szükséges, arra nem használunk,(...) abszolút se ilyen permetlevet nem használunk, holott máshol nagyon használják, tehát ezek a szériai hogyhivjákok tele vannak mindenféle vegyszerrel, sem műtrágyát nem használok otthon a konyhakertbe, mert a műhelybe csinállok 3 melegágyat, az azt jelenti, hogy friss trágyával tavasszal megcsinálom” (férfi, 58 éves)

Észrevehető egyfajta összefüggés a generációk és a földműveléshez való viszonyulás között. Többnyire idősebb személyek voltak a beszélgetőtársaink, de az ő vélekedésük szerint, és a középkorúak bevallása szerint, a modern világ nyújtotta megélhetési lehetőségek, a könnyebb társadalmi mobilitás esélye jobban vonzzák a fiatalabbakat, sokkal több a továbbtanuló illetve más munkakörökben próbálnak meg elhelyezkedni.

„...már a gyerekek nem is folytatták, mert látták, hogy a megélhetés sokkal nehezebb mint máshol. És sokan, mindenki mesterséget tanult, minden fiatal, mármint az én korabelim fiatal. Hát egy jó páran mentünk egyetemre is. Aztán a mieinket, a mi gyerekeink látva ezt még annyira sem folytatták. Senki nincs a mi fiataljaink közül, aki ezt folytatja. Besegítenek, de csak annyira, hogy éppen, mint gyerek”. (nő, 40 éves)

„A fiúk is dolgozták ezelőtt vagy négy évig, de most már nem akarnak foglalkozni vele.” (nő, 63 éves)

Megcáfolva azt, hogy a földművelők többnyire a kevésbé iskolázott rétegből tevődnek ki, a megkérdezettek között volt olyan is, aki felsőfokú végzettséggel rendelkezett, de e mellett még foglalkozott mezőgazdasággal is.

„Az egyetemen (...) is másodiknak – harmadiknak végeztem és viszont lenéztek, hogy én csak egy mezőgazdásznak a gyereke vagyok” (nő, 40 éves)

Természetesen a megkérdezettek elmondása szerint az idősebb generáció java része csak elemi, illetve alapképzéssel rendelkezett, de vélekedésünk szerint ez nem csoportspecifikumként fogható fel, hiszen általánosan elterjedt volt a korai felnőtté válás.

„... akart volna egyetemre menni, de az édesanyja azt mondta az nem, még tartsalak 5 évet?” (férfi, 58 éves)

„A szülők nem tiltották az iskolát, de annyi az egész, hogy kellett segíteni és nem kérdezték meg tőlem drága...alig várták, hogy tudjak menni..” (nő, 63 éves)

Az iskolázottság, a felsőfokú képzés nem volt pozitívan értékelve, az ilyen jellegű mobilitási lehetőségre nem fektettek nagy hangsúlyt.

Összegezve elmondható, hogy a föld megművelését hivatásként, örökölt sajátosságként élik meg, ami létük és életvitelük nélkülözhetetlen eleme. A jelenben megjelenő nehézségek ellenére is bátran felvállalják földészi voltukat, és akár fő jövedelem forrásként vagy mellékfoglalkozásként élnek ezzel a lehetőséggel.

„... ebből a szakmából munkanélküliek nem leszünk, s kapát senki nem fogja kivenni a kezünkből...” (nő, 42 éves)

Természetesen az interjú alanyaink, mind olyan hóstátiak voltak, akik foglalkoznak mezőgazdasággal. Meggyőződésünk, hogy a népcsoport azon része, amelyik teljességében integrálódott a városi környezetben másképpen vélekedne, de ez lehetne egy következő kutatás tárgya.

A hóstátiak mint a város peremén lakók

Az interjúk során arra lettünk figyelmesek, hogy a megszokottnál nagyobb hangsúlyt fektetnek a lakóhelyükre, pontosabban arra, hogy ők Kolozsvár „szélén” laknak. Ez a „hóstátiság”-reprezentáció újabb eleme. Ebben az értelemben elmondható, hogy hóstátinak lenni, azt jelenti, hogy a város peremén lakni, ott élni, dolgozni. Foglalkozásuknak színtere határozza meg egész életüket, már évek hosszú sora óta. A föld elhelyezkedése a városhoz képest, a föld termőképessége és nagysága, mind fontos tényezője volt a vérbeli mezőgazdász létnek és életformájának.

„Olyan 500 évvel ezelőtt körülbelül, a Szamosnak a két partján, a jobb és a bal partján. A jobb partján van a Győrfalvi negyedi rész, a Magyar, Honvéd utca és ez az egész domb oldal, a Palocsai kert⁷ is, az is az övék volt. Többek között Édesapámnak ott is van része a Palocsai kertben. A Szamosnak a bal partján van a Horea úttól a másik oldal. Annak idején a Horea úton is laktak, aztán őket kitelepítették a Maxim Dorcheira.

---

⁷ Régen hóstáti tulajdonban lévő területe volt, ami jelenleg a Mezőgazdasági Kutatóintézethez tartozik, ahol gyümölcsstermesztéssel foglalkoznak. Folyamatban van a visszaigénylése.

És a Maxim Dorchei, Partizanilor és onnan felfele, tehát a Kerek domb. Én vagyok a jobb oldali, a férjem a Szamos part bal oldaláról származik.” (nő, 51 éves)

„...ide voltak telepítve a városszélére, hogy ellássák a várost friss zöldséggel”
(férfi, 58)

A város teljes peremvidékén megtalálhatóak voltak, ők képezték a város, mintegy külső burkát. A város északi, észak-keleti és keleti részén jelentősebb számban laktak. Ezen területen építettek maguknak templomot, közösségi találkozások számára színteret. Ezek a részek legtöbbjük számára könnyen megközelíthetők voltak, akár csak a Szamos közvetlen környezete, amely termőföld szempontjából nagyon gazdag és jövedelmező vidék volt.

„A Magyar utca a mostani Lenin és a Honvéd utca a Dorobanților most. Ez volt a Szamos jobb partján, a Szamos bal partján vannak a Kerek domb és az Irisz. Így telepítették be a hóstátiakat „(nő, 51 éves)

„ A Szamos partján, a Magyar utcában ott folyik el a Malom árok, öntözött, Bulgár kerékkel öntözött kertek voltak. A dombos részen is, a Pillangó telepen, az ott fent a Györfalvi negyed elején nagyon jó termő földek voltak és pontosan azokra a termő földekre helyezték rá a blokkokat, tömbházakat.” (nő, 51 éves)

A földek, birtokok öröklés útján maradtak szülőről gyerekre, kialakítva egy erős ragaszkodást és köteléket a nemzedékek óta művelt föld iránt.

“...ahol most lakunk, a Bulgária telepen, Én ott születtem, Édesanyám holstáti családból. Én nem tudom elképzelni azt hogy Én máshol éljek.” (nő, 41 éves)

A népcsoporthoz tartozók mai napig számon tartják, hogy melyek voltak azok a területek, ahol elődeik még mezőgazdasági munkával foglalkoztak, melyek azok a területek, melyek az ő tulajdonukat képeznék.

A szocializmus egyik alappillére volt a kollektivizálás, magántulajdonok, termelési eszközök köztulajdonba való áthelyezése. Sorozatos államosítási folyamatok kezdődtek meg, az ellenőrizhetőség érdekében.⁸ Romániában a kollektivizálás két hullámban történt, eleinte, 1947- ben csak a nagyobb gazdáktól vették el a földeket,

---

⁸ Németh István (szerk.): *20.századi egyetemes történet. I. Európa.* Osiris kiadó, Budapest, 2006. 402-405 410-412 o.

maradt magántulajdon is, majd ezt követően 1958-ban minden köztulajdonba került.⁹A rendszerváltást követően megkezdődtek az elkobzott földtulajdonok visszaszolgáltatása. A hóstátiak bevallása szerint van olyan eset is, ahol még nem sikerült visszaszerezni az egész földterületet, ez még folyamatban van.

„...a Mărăști- tér, Győrfalvi negyed, gyártelep végig, tehát ez mind hóstáti földön van, amit még mai napig is elodáz az állam és nem adja vissza.” (nő, 60 éves)

A hóstátiak mint magyarok

A „hóstátiság” másik lényeges konstrukciója az etnikai hovatartozásuk. Etnikai szempontból egy homogén csoportról van szó, mindenki magyarnak vallja magát, mintegy küldetésének érezve a nemzeti lét fenntartását.

„Mi Kolozsváriak vagyunk, magyarok (...) Szaporítottuk a magyarságot ...” (nő, 63 éves)

„...s ahogy megszólalt magyarul a zene, kész, mintha el lettem volna olvadta, tehát belülről ami hatott (...) a hóstátiak nagyon tartották a magyarságukat” (nő, 60 éves)

Természetesen a mellett, hogy felvállalták identitásukat, különös hangsúlyt fektettek arra, hogy ezt megőrizték, magyarságtudatukat tovább vigyék, gyerekeiket is ebben a szellemben neveljék. Fontosnak tartották, hogy az oktatás, mint identitás és magyarságtudat konstruálásának az eszköze anyanyelvükön legyen.

„Nálunk nem tevődött fel a kérdés, a gyerekeimet is magyar iskolába járatam. (...) kevés család vegyes család. Nem, mint magyar és hóstáti, hanem mint magyar és román. Így kevés van. Aztán bekerültek, persze a munkahelyen összeismerkedtek a fiatalok másokkal is, de azért általában a magyarságot tartották, mint hóstátiak. (...) mentünk szórakozni de egy román népdalt nem tudtam énekelni, nem belülről jött. Akkor, hogy válasszak egy olyan párt, akivel nem belülről jön az érzés.” (nő, 60 éves)

A párválasztás kapcsán többnyire kerülni próbálták a heterogám házasságokat, úgy etnikai, mint hóstáti meg nem hóstáti között. Általánosan elfogadott norma volt, hogy csak endogám házasságot köthettek.

---

⁹ „[Raportul final al Comisiei Prezidentiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România \(Raportul Tismăneanu\)](http://cpcader.presidency.ro/upload/RAPORT_FINAL_CPADCR.pdf)”. Bukarest, 2006. 425-442 o. In: http://cpcader.presidency.ro/upload/RAPORT_FINAL_CPADCR.pdf. (letöltve: 2010. 04. 28)

„A családkba fontos szerepet játszott, hogy aki férjhez megy annak hóstáti legyen a kérője... Igen nálunk számított, aki egyszer a mi családkba tartozik, az hóstáti legyen.” (nő, 65 éves)

„Én vagyok a jobb oldali, a férjem a Szamos part bal oldaláról származik, szintén hóstáti” (nő, 51 éves)

„És akkor a Honvéd utcában lévő fiatal fiúk nem udvarolhattak a Magyar utcai lányoknak. Tehát ilyen szokások is megvoltak” (férfi, 58 éves).

Természetesen, arra is volt és van példa, hogy a csoportból kívüli kerül párnak, ami eleinte kevésbé megszokott, de annyira szigorú íratlan törvényeik nincsenek, hogy ezt teljességében megtiltsák.

A hóstátiak mint reformátusok és hagyománytisztelők

A következőkben a felekezeti hovatartozásuk fontosságát tárgyaljuk. Identitásuk másik nélkülözhetetlen eleme a vallásosságuk, az hogy reformátusok, ami szorosan összekapcsolódik a hagyományok (úgy vallási, mint csoport specifikus) tiszteletével, azok továbbvitelével.

„...a lányom az unitárius kollégiumba jár, de azér reformátusok vagyunk (...) és ottan van egy nagyon szép református templom, és oda szoktunk járni a Bulgária telepen (...) a kétágú templomot, azt Ők építették, de amúgy ... Na, az Iris telepi református templomot is csak az odavaló holstátiak építették. (nő, 42 éves)

„Mindenki református, a nagyszüleim is azok voltak.” (nő, 40 éves)

Felekezeti hovatartozásuk lényegességét az is alátámasztja, hogy a hóstáti voltuk megjelölése mellett gyakran közvetlen utána a vallásukat említik. Észrevehető, hogy ennek a jelentősége a kor előrehaladtával némileg gyengült. Az idősebb generáció gyerekkori visszaemlékezéseik által elevenítik fel, hogy összetartozásuk és közösségi életük egyik központi eleme volt a vallásos töltetű szokások, ünnepek megtartása, ami mintegy csoportkohéziós erővel bírt.

„és akkor úgy vót, hogy ott nem vót az, hogy most nincs időm vagy nem akarok meg ilyesmi, akko mindenki ment ünneplőbe, szép ruhába templomba (...) akko összegyűltünk és együtt vótunk, kicsi nagy...” (nő, 63 éves)

Szintén a hagyományokhoz való viszonyulás időbeni változását erősíti meg a következő idézeti is.

„...én jártam népviseletben, a férjem is. A gyermekek nem már, de mikor volt a szüreti bál akkor szereztem nekik ruhát és aztán voltak a szüreti bálba, azután voltak az ilyen táncsoportokba, akkor is öltöztettem őket népviseletbe. De mi jártunk népviseletben, s aztán a szüleim csak abban, s a férjem szülei is.” (nő, 60 éves)

A generációk között jelentős különbség van például a népviselethez való viszonyulás szempontjából is. Míg régen alapeleme volt a hétköznapi öltözködésüknek, ma már többnyire mint tradicionális különlegesség jelenik meg, melyet kizárólag ünnepek alkalmával viselnek.

A hagyományaik tiszteletben tartása és azok továbbvitele szintén a csoportidentitás megerősítésének egyik eszköze, illetve kitűnő helyszíne a párválasztásnak (például közösségi összejövetelek, bálók). A modern kor elemeivel ötvözve ma is megtartják rendhagyó ünnepeiket, báljaikat, amelyek közül van olyan is, ami mai napig zártkörű.

„Visszakaptuk a székházat, ez a Józsa Béla a Kerek dombon, azt szépen fel van most már újítvva. Ott tartjuk az összes összejövetelt és ott ismerkedtek meg. Szilveszter is ott lesz de az zártkörű (...) aki alig tud mozogni, a 70 éves öreg néniig egyformán es együtt táncol. Tehát nem, hogy csak iszunk (...) Mindent, ami létezik, mindent végig ugrálnak. Nem számít, hogy az rap vagy hóstáti tánc. (...) A hóstáti fiatalok meg is tartották a hagyományokat, a mai napig is (...) Kerek dombi klubtermet, és ott vannak a hagyományos szórakozások, Anna báltól elkezdve a Farsangi bálig, a Szüreti bálók, a .... most például a Ferenc, Miklós névnap s a Szilveszter. Elég jó blokk a társaság, mindig is az volt, mindig is összefogott ahhoz, hogy tudjon szórakozni magyarul.” (nő, 63 éves)

„... meg volt rendezve ez az UDMR-n keresztül is a Szüretibálók és a Virágosegyüttes, a hóstátiak hagyományos táncaikkal fellépett együttes, tehát azért csak még valami van. És próbálják még megőrizni a régi szokásokat s a hosszú rendű táncokat.” (nő, 42 éves)

A hóstáti közösség is igyekszik minél több hagyományos elemet, tradicionális szokást továbbvinni, fenntartani. De mint minden hagyományőrző közösség az érdeklődés csökkenésének a megakadályozásával küzd, az idősebb korosztály (aki vélekedésük szerint, mellesleg kisebb arányban van képviselve, mint a fiatalabb generáció) az amelyik lételemének tartja a népszokásokat.

„...már elkopunk, drága (...) Hát kezdenek az öregek kihalni, aztán a fiatalok más ruhába vannak (...) most már nincs utánpótlás.” (nő, 63 éves)

„Nagyon szép népviseletjük van, és most már múltóban van, mert a fiatalok egyáltalán nem használják, tulajdonképpen én sem használtam, és a lányom még úgy se, habár meg van és őrizzük a régi ruhákat és egyes ilyen hagyományos bálokon, Anna-bálokon, vagy Szüretibálokon néha a fiatalok felöltöznek” (férfi, 58 éves)

A megurcoltatott hóstátiak

A kommunizmus, a rendszerváltás sok életet és sorsot tört meg, ezen népcsoport közösség körében különösen. Azok a kommunista rendeletek, melyek a földek, ingó javak beszolgáltatását vonták maguk után effektív a megélhetésüket veszélyeztette. Az államosítás és tervgazdaság érdekében először megjelentek a mezőgazdasági társulások, majd ezt tovább fokozva hozták létre a kollektív gazdaságot. A folyamat 1949-től 1962-ig tartott, amikor hivatalosan is elértnek nyilvánították a magántulajdonok felszámolását.¹⁰ Az egy életen át nehéz munkával megszerzett javakat, a város arculatának a megváltoztatása érdekében, az erőszakos urbanizációs és iparosítási politika¹¹ jegyében kénytelenek voltak feláldozni.

„azt akarták, hogy négy-öt sor ház lemenjen, hogy a vonatból ne látszódjon be, hogy ott, ott házak vannak. Tehát hogy ne vevődjön észre tehát hogy az is olyan blokk negyed lett volna úgy mond.” (nő, 42 éves)

A város továbbépítése, tömbházak létesítése sokuk otthonát megsemmisítette. A törvényrendelkezések ellen fellépni ilyen politikai rendszer közepette nem lehetett, kibújni alóla annál inkább sem, így ez magával vonta a város széli lakosok tömbházakba kényszerülését, lavina effektust indítva el a közösség életében hiszen ennek egy másik következménye a mezőgazdasági mivoltuk elhalványodása, más esetekben, teljes megszűnése, ami máig egy mély seb körükben, a személyes életekben.

Ez volt az a pont, amikor bekövetkezett a feldarabolódásuk, meggyengült a csoport kohézió, és amikor ez az egységes közösség szétszóródott a város különböző pontjaira, a tömbházak négy fala közé, alternatív megélhetési lehetőségeket keresve

“lebontották a házukat, ugye egész életükbe azért dolgozott, hogy legyen neki meg a kis fészke, és akkor jön valaki és aszongya, fiam, holnaptól kiméssz, mer nekem

---

¹⁰ „Raportul final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România (Raportul Tismăneanu)”. Bukarest, 2006. 425-442 o. In: http://cpcadr.presidency.ro/upload/RAPORT_FINAL_CPADCR.pdf. (letöltve: 2010. 04. 28)

¹¹ Ceausescu a szovjet tervgazdaság értelmében a nehézipar erőszakos kiépítésére törekedett

holnaptól kell ez a telek. Ilyen volt, nem is egy volt, számos példa volt, mert nagyon sok területbe, nagyon sok embert lebontottak mert az volt az irányelv, hogy szétszórni azokat az embereket, tehát ezt a zárt közösséget, ami volt itt..azt egyszerűen szétszórni a szélrózsa minden irányába, mert ugye, oszd meg és uralkodj” (nő, 51 éves)

”... ezt a zárt közösséget teljesen felbontották. És mondhatni azt, hogy többé kevésbé elérték a céljukot, mert nagyon nagyon kevesen vagyunk már Kolozsváron.” (nő, 50 éves)

Különös fájdalomként élik meg ezt az időszakot és ezt az életükbe beállt változást azok, akiknek ez a közösségen túl, személyes tragédiát is jelentett. Családok törtek meg és rombolódtak szét:

„...egy olyan ember aki kint élt, s udvar, s minden, betettek, egy kétszobás lakásba, a 4. Emeletre, há az mit tudott ott csinálni? meghalni, semmi egyebet” (férfi, 63 éves)

„a kollektív, megcsinálták a társulást és elvették a földeket és akkor az Édesanyám abba halt bele, mert nagyon elbusúlta magát. Először kikulákkolták s azután elbusúlta magát s akkor jött a kollektív s elvették a földjüket, s akkor abba halt bele. Én akkor 14 éves koromban árván maradtam. Ott maradtam az Édesapámmal, s aztán együtt folytattuk a gazdaságot, de már '62 – ben be kellett adni mindent: tehenet, lovat; mindent. Elvették a földeket, csak adtak vissza 30 árat. Aztot műveltük ketten Édesapámmal.” (nő, 42 éves)

„amikor a kertet is vették el, azt is augusztus elején, amikor má mindent beleöltél akko jöttek és lezúztak mindent. Édesapám lefeküdt a buldózer elé, de há elvitték s kész, mire hazajött má minden össze volt törve”. (férfi, 63 éves)

Minden családnak sajátos története van. Voltak akiket mindenüktől megfosztottak, a szerencsésebbektől kisebb részt vettek el. A nehezebb eset akkor állt fenn, amikor egy családban két generációt is megfosztottak mindattól, ami addig számára anyagi stabilitást jelentett.

„a szüleimét bontották, a nagyszüleimét s a nagynénémét, mind a kettőt lebontották. Először is elvették a kertjüket. A kertekbe építettek iskolákat, blokkokat. Mondom, ezzel kezdődött. Akkor elvették az egész Magyar utca, Honvéd utca teljesen blokklakás. Az összes hóstátit betelepítették és mivel volt elég sok idősebb is egy – egy garzonba és ott ment tönkre. Ott már nem lehetett mezőgazdaságot csinálni.” (nő, 62 éves)

A tulajdon feldarabolása, elkobzása hullámokban történt. Az első hullám, amelyben a földeket vették el tulajdonosaiktól a közös nemzeti vagyon érdekében, majd a sajátosan hóstátiakat érintő ház rombolás. Az első hullám számottevően csorbította a közösség létszámát, a házrombolás meg szinte teljesen megsemmisítette létüket:

„Akkor a kollektivizálással tönkretették 50 %-ban, s akkor a bontással 90 %-ban. Már nagyon kevesen vagyunk.” (nő, 61 éves)

Csak kevesen mondhatják el magukról, hogy az életük változatlan maradt. Ők a szerencsésebb réteghez tartoztak, akik olyan területeken laktak, amelyek nem voltak alkalmasok tömbházak építése céljából. Ehhez a szűk körhöz tartozók képezik többek között a ma is aktívan hóstátiként élő és munkálkodó mezőgazdászok rétegét, akik továbbra is eladásra termelnek, és heti rendszerességgel a piacon árulják a megtermelt javakat.

„Ugyanabba a házba lakok, én ott születtem, ott nőtem fel, remélem ott is maradok végig, szándékunk nincsen elköltözni” (nő, 50 éves)

Sorsuk jobbra fordulni látszott, amikor az elkobzott területek visszaadása elkezdődött, amikor a közös, kollektív területek újra magán tulajdonok lettek. Itt is két lehetséges kimenete volt a dolognak. Voltak, akik részben vagy teljesen visszakapták a földterületeket, de voltak, akik bele kellett nyugodjanak sorsukba, és a blokkosorra, gyárra, iskolára mai napig úgy kell tekintsenek, mint a biztos, gondtalan életük egykori színterére.

„...amikor azt elvették, a Sanexet¹² építették rája, a mai napig is az van rajta
„(férfi, 63 éves)

„...még mindig nem kaptuk vissza Palocsai kertben, a városi real dpon, na de nem lépnek, annyit, amennyit hazudnak”(férfi, 63 éves)

„...ugye kilencven után visszaadták a földeket, de azt is csak negyvenötön százalékba” (nő, 50 éves)

„...abból valamennyit visszaadnak, ugye nem tudták visszaadni teljesen, mert nagyon sok helyre ráépítettek. Tehát aminek azt mondták annak idején, hogy Berek, ott arra a részre van felépítve a nehézgép gyár. Na, tehát azt a felit eleve nem volt, hogy visszaadják, nem volt mit, a gyárat nem bonthassák le...A legjobb zöldségtermő föld az volt, a murok, hagyma, az volt a legjobb a Berek”(nő, 50 éves)

---

¹² 1970-ben épített csempegyár a Plevnei utcán.

„... ő visszakapta 90% - ban a földeket, a szülei földjét. A miénket, mivel a másik negyedben mindent beépítettek 45% - ot adtak vissza (...) Visszakaptuk a székházat, ez a Józsa Béla a Kerek dombon, azt szépen fel van most már újítva. Ott tartjuk az összes összejövetelt.”(nő, 61 éves)

Sokan a hóstátiak közül örömmel tértek vissza a földművelés adta lehetőséghez, voltak akik teljes mértékben az új, „városi” életükhöz adaptálódtak, a gyárhoz, és feladták ezt az életformát. Mégis azoknak a legnehezebb elfogadni a kommunizmus okozta tény, akinek az életében ez egy olyan törést generált, amiből azóta sem tudtak kigyógyulni. Szerették azt az életformát, de a kényszerhelyzet megfosztotta ettől őket.

„akkor úgye önkényesen elvették az emberektől a földet, blokkba úzték, ők nem szívesen mentek, me megvolt a saját gazdaságuk, saját házaik, saját gazdasági épületeik, erőszakkal kollektívbe zárták s akko mi a fiatalok mit csináljunk?” (férfi, 63 éves)

„Ha nem lett volna a kollektivizálás, akkor megmaradtam volna a mezőgazdaság mellett. Biztos vagyok benne!s akkor egész más lett volna az életünk, akkor nem kellett volna nézzük, hogy milyen jó az amerikaiaknak, a nyugat európaiaknak, tehát itt is kialakult volna az ami ott. Édesapám is mesélte, hogy terveik voltak, hogy vesz magának egy kis traktort ki is nézte, csak nem lett volna mire,mert azt is bevitték volna a kollektívbe, mindent..”. (férfi, 63 éves)

„És miért tértünk vissza? Mert '91 – ben vissza adták a földeket.”(nő, 61 éves)

„Most visszakaptuk a földünket és akkor elosztottuk a testvérekkel, és akkor mi most folytatjuk tovább, mert nyugdíjasok vagyunk, s a nyugdíjból nem lehet megélni” (nő, 61 éves)

Összességében elmondható: az erős föld iránti ragaszkodás nagyon meghatározó körökben. Mindazokat akik továbbra is művelhetik a földet, öröm tölti el, ellentétben azokkal, akiknek már nincs erre lehetőségük, és a kollektivizálás, a terület elvevése derékba törte addigi életük. Ezt siratva, és már csak az emlékekből élnek sokat továbbra is a nekik kirendelt blokk lakásban, több év gyári munkával a hátuk mögött és egy kis nyugdíjjal.

Észrevételeink szerint tehát a hóstátiak azonosságtudata több lényeges elem együtteséből tevődik össze. Létük meghatározó pillérei közé felsorolhatjuk a foglalkozásukat (földészek), amihez szorosan hozzákapcsolódik a tipikus városperemi lakóhelyük, további lényeges elemei az, hogy magyarok, reformátusok, illetve sajátos.

A hóstátiakról kialakult percepciók

Ebben a fejezetben arra keressük a választ, hogy milyen kép alakult ki a kolozsváriak tudatában a hóstátiakról. Kik is a hóstátiak a kolozsváriak szemszögéből, mennyire ismerik ezt a közösséget, illetve észrevehető-e valamilyen eltérés a kettő között (abban, hogy kiknek vallják magukat és milyen képzet alakult ki róluk)?

Következtetéseinket, megállapításainkat kilenc interjú alapján vontuk le, amelyeket olyan kolozsváriakkal készítettünk, akik nem tagjai ennek a rétegnek. Etnikai szempontból a megkérdezettek magyarok voltak, ami feltételezéseink szerint nem tükrözi az összlakosság elképzelését, hiszen ugyanazon nemzetiség tagjairól van szó, ami jelentőséggel bír a véleményformáláskor.

A hóstátiak azok, akik mezőgazdasággal foglalkoznak és a város peremén laknak

A hóstátiakról kirajzolódott kép egyik legfontosabb eleme, akárcsak az identitáskonstrukciójuk kapcsán is, a foglalkozásuk volt, és e mellett szorosan megjelenik a lakóhelyük. E két elem volt az, amelyik a leghamarabb és a legtöbb ember koncepciójában megjelent.

„Hát a hóstátiak mezőgazdasággal foglalkoznak, itt élnek Kolozsvár szélén, vagyis na... ott éltek, mert aztán volt, akit beköltöztettek blokkba.” (férfi, 28 éves)

„...ők árulnak a piacon, szóval ilyen mezőgazdászok....a régi világban nagyon híresek voltak, és sokan tisztelték, gyerek voltam és akko mondták, hogy ez hóstáti az hóstáti, és hogy milyen nagy emberek.” (férfi, 54 éves)

„Mezőgazdálkodással foglalkoznak Kolozsvár peremén, ott a Mărăști körül, ott éltek és termeltek” (nő, 68 éves)

„...azok a magyar nénik a piacon, akiknek mindig finom a zöldségük, izletes csak az a baj hogy drága” (nő, 43 éves)

Az a megállapításuk, hogy különleges kötődés fűzi őket a földhöz összhangba hozható a saját bevallásuk szerint említett örökletességgel, hogy már eleve ez a hivatásuk. A kolozsváriak is hajlanak abba az irányba, hogy a hóstátiakat kizárólag csak földészekként azonosítsák, és ezt kevésbé racionális érvekkel támasztják alá, hiszen ők is már az elsődleges szocializációval, az öröklődéssel, az elhivatottsággal hozzák összefüggésbe.

„... igazából az úgy van, hogy ők mintha arra teremtődtek volna (...) olyat nem láttál akko, hogy a hóstáti nem termelt volna zöldséget, nekik ez volt elrendelve és akko ők ezt így csinálták is (...).” (férfi, 68 éves)

„... ők azok, akik a föld mellett érzik jól magukat, (...) egy hóstati mindig akar dolgozni, a földet megművelni” (férfi, 53 éves)

A megszokott városi mesterségektől eltérően ez a népcsoport egy tipikusan rurális életvitelt folytatott, a föld megművelése és a termés értékesítése vezetett oda, hogy a kolozsváriak körében többnyire ezek alapján lettek beazonosíthatóak.

Ahogy az interjúalanyok is említették, a múltban fontos szerepet töltöttek be, Kolozsvár zöldségellátásában (*„fenntartották a várost zöldséggel”*), amelynek hírnevüket is köszönhetik. Észrevehető egy időbeni fokozatos presztízsvesztés, hiszen ha a múlt béli hóstátit szembeállítjuk a jelenleg is mezőgazdasággal foglalkozó hóstátival, már kevésbé részesedik abban a nagy tiszteletben, megbecsülésben, ami elődjeire volt jellemző.

„... a régi világban nagyon híresek voltak, és sokan tisztelték... nagy volt a tekintélyük, mert ők gazdálkodtak, és sokat termeltek, ha valakinek kellett krumpli...káposzta meg murok meg ilyenek mindig igyekezett hóstátitól venni, mert hogy azok magyarok és akko jobbak.... Mindenki szerette őket, tiszteletben tartották (...) ha valaki hóstáti volt az csak jó ember lehetett, felnéztek rá” (férfi, 54 éves)

„... most már nem annyira híresek, most már nincsenek olyan sokan .... mert már nem művelik úgy a földet mint régen, most már ez a modern világ van, s most már a hóstátinak is szégyen ha földműves (...) na de most már más világ van, most csak a régiékből vannak páran a piacon akik velem koriak, azok még csinálják de a fiatalság már nem (...) ők minden esetre nagyra voltak becsülve abban az időben” (férfi, 68 éves)

Lakóhelyeik szempontjából még fontos megjegyezni, azon felül, hogy *„tipikus kertes házakban”* laktak (ami nem csak rájuk volt jellemző) azt, hogy a többiekhez képest egy sokkal rendezettebb, tisztább háztartást vezettek, erről is könnyen felismerhető volt a vidék ahol éltek.

„... rendbe tartották a házaikat, a gazdaságaikat, a minden félélt...kertes házak voltak, csendes utcák voltak.” (nő, 33 éves)

„...gyakran jártunk oda, volt édesanyáméknak hóstáti ismerősük, s mindig amikor odamentünk, mindig mindig édesanyámék csak azt beszéltek, hogy milyen tiszta és rendezett a veteményes, na ott aztán nem láttál ám burjánt... valahogy rájött az ember arra, hogy az egy hóstáti kertje vagy sem... látszott azon.” (nő, 43 éves)

A földművelés és a városon való lakás dichotómiája a kolozsváriak véleményformálásában is megjelenik, de ennek ellenére egy sajátos jegyeket hordozó városi rétegről beszélnek. Természetesen említést tesznek arról, hogy a városi lét egyik eleme a tömbházlakás, ami kicsit megnehezíti a hóstátiak besorolását ilyen téren, de végeredményében falusi életformát élő városiakként vonultak be a kolozsváriak köztudatába.

„... én falusinak mondanám, mert azért ritka az, aki városon blokkba földet művel, de nem falusiak, mert kolozsváriak, itt élnek, csak épp az, hogy ők nem a gyárba mennek, hanem a mezőre, de gondolom város széleken máshol is így van, ahol van rá lehetőség. És itt van és a hóstátiak nagyon okosan kihasználták, mert elkezdtek gazdálkodni, ... ami nagyon is profitábilis, mert még most is csinálják.” (nő, 43 éves)

„... soha nem tűnt fel, hogy ők nem kolozsváriak, az egy dolog, hogy mezőgazdasággal foglalkoznak, de ettől meg kolozsváriak...” (nő, 33 éves)

„... ők mások, másképpen élnek, mert azé egy ilyen nagyvárosban ritka az olyan ember, aki a földet műveli, de ők ezt csinálták, de most nem azt mondom, hogy az rossz, mert mondtam, hogy milyen nagy tiszteletűek voltak, én becsülöm meg minden, de egy városi gyárban dolgozik, de ők nem, ők kitartottak a maguk kis földje mellett és ragaszkodtak hozzá. Ezé mások, mint a többi kolozsvári.” (férfi, 54 éves)

Az eddigieket egybevetve elmondható, hogy a kolozsváriak a hóstátiakat legfőképpen a foglalkozásuk alapján szokták beazonosítani, az hogy földészek az egyik leglényegesebb jellemvonásuk. Meglehet ez annak is tulajdonítható, hogy a Kolozsvár lakói fogyasztói (voltak) a hóstátiak piacra bocsájtott termékeinek.

A hóstáti az, aki magyar

Egy másik lényeges jellemvonásuk az etnikai hovatartozásuk. A megkérdezettek vallomásaiból kirajzolódik, hogy ezáltal magukhoz közelebb állónak tartották őket, hiszen ugyanahhoz az etnikai csoporthoz tartoznak. Ezzel mintegy nagyobb tiszteletet vívtak ki maguknak.

„... hát magyarok, semmiképpen nem talál ott az ember románt vagy cigányt, aki hóstáti legyen” (nő, 50 éves)

„Magyar, kimondottan magyar, a hóstátiak mind magyarok voltak, magyarok és reformátusok nagyon tartották a vallásukat, meg a nemzetiségüket, mindig mindent megünnepeltek, díszruhába öltöztek.” (nő, 68 éves)

Ahogy az előző interjúban is megfigyelhetjük, etnikai hovatartozásuk nyomatékosítva jelenik meg (egy mondatban négyszer szerepel a magyar szó).

Lényeges megjegyezni, hogy annak ellenére, hogy ugyanazon etnikai csoport tagjai, a lakóhelyek szempontjából mégsem volt jellemző az összekeveredés, ahol hóstátiak voltak, ott más magyarokat sem lehetett nagyon találni, más nemzetiségűekről nem is beszélve.

„Hát magyarok, csak magyarok, ott mindig magyarok laktak, sőt ott csak ők laktak, mert azé mi is a Mărăști-ben laktunk akko de a szomszéd utcában, a Cukorgyárba, ott csak ők voltak, a többiek más utcákban, de mi is magyarok, ... románok nem voltak itt akko, nem tudom , lehet nem mertek ide költözni.” (férfi, 54 éves)

A hóstáti az, aki református

A vallás tekintetében egy erőteljesen vallásos közösségről beszélnek, akik rendszeres templomjárók voltak, a vallásos ünnepeket fontosnak tartották.

„... hallottam, hogy együtt jártak minden Vasárnap templomba, ide a kétágú templomhoz, mintha az az övék lenne... vagy valami ilyesmi, már nem is tudom, de a lényeg, hogy nagyon vallásosak voltak.” (28 éves férfi)

„... együtt vonultak a templomba, ide a kétágú templomba, tehát Vasárnap délelőtt jöttek a Szentpéteri templom irányából jöttek ide a kétágú templomba.” (nő, 33 éves)

„... igen, hát vallás szempontjából hithű reformátusok, nagyon vallásosak, mindig mennek templomba, vagy legalábbis az én időmben úgy volt... mindig lehetett látni, hogy Vasárnap szépen ünneplőbe kicsitől nagyig mennek a templomba. ” (férfi, 59 éves)

A vallásgyakorlás szempontjából is elkülönültek a többi reformátustól, hiszen az interjúk alapján az derül ki, hogy a „kétágú templomot” ők tartották fent, oda csak ők jártak.

A hóstátiak mint hagyománytisztelők és egy zárt közösség

Egy másik érdekes jellemzője ennek a csoportnak, a zártságuk, illetve az összetartó erejük. Egy jól körülhatárolt, beazonosítható csoportról van szó, ahova kívülállóként nehéz, vagy akár lehetetlen a beilleszkedés.

„Nem akármilyen fiú kezdetett ki hóstáti lánnyal, együtt vonultak a templomba (...) megvolt, hóstáti lánynak hóstáti fiú udvarolt és oda nem akárki ment be arra a vidékre csak úgy né, akár kocsmázni vagy bármilyen célra, tehát ilyen céllal, nem hogy nem lehetett bejárni a területükre de hogy úgy megvolt az ő zárt közösségük.” (nő, 33 éves)

Összetartozásukat erősítette, hogy számos közös programot szerveztek, csoportosan vettek részt a város bizonyos eseményein, ezáltal *„fenntartották a kultúrát”*. Ezzel is identitásukat, közösségtudatukat próbálták megszilárdítani.

„... Vasárnap délutáni előadásra vagy valamire, operettekre szinte csak hóstátiak mentek, tehát, hogy ők fenntartották a kultúrát, ők fenntartották a várost zöldséggel (...) fontos rétege volt Kolozsvárnak.” (nő, 33 éves)

Illetve ők is szerveztek, és napjainkban is szerveznek programokat, többnyire bálakat, ami szintén kitűnő alaklom volt, a közösség összetartó erejének a formálására. Egyik interjúalanyunk szerint, ilyenek voltak a szüreti bálók, ahova minden család elment oda, vitt valamit a saját terméséből, és együtt ünnepeltek, mulatoztak, örültek a szüretnek, a termésnek.

„Édesapámmal voltam én is, mert ismerünk egy családot, minket is ők hívtak meg. (...) Nagy terített asztal volt, ott ettünk-ittunk... szép volt.” (férfi, 28 éves)

„Igazi hóstátiak” és a „rendes kolozsvári” hóstátiak

Az interjúk elemzése során egy érdekes kategorizálásra lettünk figyelmesek. A kolozsvári lakosság felfogásában a hóstátiak két jelentős csoportba differenciálhatóak. Elsősorban ott vannak az *„igazi hóstátiak”*, akik jelen pillanatban is mezőgazdasággal foglalkoznak, valamint ott vannak a *„rendes kolozsváriak”*, akik már nem foglalkoznak a mezőgazdasággal és teljes mértékben átvették a városi életstílust, ezeket többnyire a volt rendszer áldozataival azonosították, akiknek házaikat lebontották, földjeiket nem kapták vissza, vagy ha vissza is kapták sem folytatták tovább ezt az életformát.

„... a zöldségárusok az igaziak (hóstátiak), de ők már kevesen vannak” (nő, 43 éves)

„... elkezdtek a gyárakba dolgozni, és akko' ilyen normális kolozsváriak lettek, munkásemberek... már nem űzték a régi mesterséget és így el is felejtették” (nő, 68 éves)

„... akiknek volt traumájuk azokból volt, aki már nem ment vissza a gyökerekhez, és már nem kapálta a földet, ők már teljesen elvárosiasodtak, ők már nem törődtek a földműveléssel.” (férfi, 49 éves)

Meghurcoltatott hóstátiak és lakóhelyeik

Akárcsak a hóstátiak közösségéhez szervesen hozzátartozók, mások is úgy vélik: hóstátinak lenni azt jelenti, hogy a mezőgazdálkodással való foglalkozás mellett, a város szélén élni. Több ízben is megkaptuk a választ:

„Hoffstadt, mit jelent? A város széle. Na ők ott éltek. Innen kapták a nevüket is, hogy kinn éltek a városon kívül már szinte.” (férfi, 64 éves)

„Ha akartunk venni valamit tőlük, mindig kimentünk a város szélére, ott laktak” (férfi, 28 éves)

A következőkben pontos leírásokat olvashatunk arra nézve, hogy konkrétan hol is laktak, laknak a hóstátiak.

Sokszor említik a lakóhely behatárolásánál a Mărăști piac-i részt, a Tóközt, Iris és Bulgária telepet, a Györgyfalvi negyedet, valamint a Cukorgyár környékét. Ha mindezeket behatároljuk Kolozsvár területén, arra a következtetésre jutunk, hogy a város észak, észak-kelet, keleti részén élnek, akárcsak ahogyan erre már fény derült a hóstátiakkal készített interjúk során.

„Ma több aktív hóstáti háztartás található meg a Tóközön és környékén, az Iris telepen, és a Mărăști piac környékén.” (férfi, 28 éves)

„Na már mondtam akik már nem mezőgazdászok azokat nem tudom, de a többiek egy tömbben vannak, mindig is ott éltek, ott lenn a Mărăști-piac körül, az a vidék régebb meg nem volt kiépítve, ott házak voltak, és ott laktak a hóstátiak, most meg ott az utcákban, a Fabricii de zahăr, Bulgária telep, Plevnei, Kerekdomb ez mind az ő területük vót.” (nő, 43 éves)

„Hol laknak? Hát ott a Tóköznél, az ott az ő vidékük, meg a Cukorgyár, a Bulgária telep, a Magyar utca...az régen tele volt hóstátival, most már nem annyira, főleg a Szent Péter templom után a mostani Mărăști téren laktak, azt mindenki tudta, hogy az az ő vidékük, nagy ragaszkodtak ahhoz a helyhez, és látszott is, hogy ott ők laknak, miko oda ment az ember” (nő, 68 éves)

A máig oly nagy becsben tartott közösség sorsáról sokan beszélnek sajnálkozva, ismerik múltjukat, együtt éreznek velük, mint a múlt rendszerben lényegesen lelkileg megsérült áldozataival.

„... a Mărăști meg a Bulgária, ez volt az ahol ők éltek, na meg élnek most is, vagyis a nagy része, mert akiknek volt traumájuk azokból volt, aki már nem ment vissza a gyökerekhez, és már nem kapálta a földet, ők már rendes kolozsváriak lettek, munkásemberek.” (férfi, 54 éves)

„... de aztán jött a kommunizmus, jött Ceaușescu és lebontotta a házaikat, és akko ők bementek a blokkokba és elkezdtek a gyárakba dolgozni, és akko' ilyen normális kolozsváriak lettek, munkás emberek...már nem üzték a régi mesterséget és így el is felejtették.” (nő, 68 éves)

„... ott a 70es években valamikor, mert akko' jött a rendelet, hogy oda blokkokat akarnak és hogy ők menjenek el és költözzenek blokkba.”(nő, 68 éves)

„... ott van ez a nagy traumájuk, amiko' ház nélkül és föld nélkül hagyták őket, akko' amiko' Ceaușescu jött és se szó, se beszéd azt akarta, hogy ott blokkok legyenek, es akko' oda blokkokat építetett, na de hogy oda blokkot építsenek először a hóstátiakat el kellett tüntessék onnan, na, ez az ő nagy tragédiájuk. Mert az egészen a földet művelték és akko' most menjenek el, de hova és mit csináljanak?”(férfi, 54 éves)

A kialakult percepciók fényében, elmondható, hogy látni lehet, amint ennek az összeforrt közösségnek a szálai mások szemében is meggyengültek. A rendszer okozta „tragédia”, egy mélypontot jelentett úgy a hóstáti népcsoportnak, mint a város lakóinak, a vásárlóknak.

„Volt egy hóstáti néni, akitől mindig vásároltam annak idején. Hallottam, hogy mi történt vele, de nem tőle, mert ő osztán már többet nem jött a piacra. Azt mondták megkeseredett attól, ami velük történt.” (nő, 68 éves)

„Édesapám ismert egy hóstáti bácsit, hozzá jártunk vásárolni. De egy idő után, már nem volt ahol eladásra termeljen, aztán többet nem jártunk hozzá.”(férfi, 28 éves)

Sokak örömére, és a város hasznára a demokrácia beköszönte változást hozott a város ezen gazdasági szektorába. A visszakapott földekből több is újra régi funkcióját látta el, és a kolozsvári emberek is kiváló minőséget kaphattak.

„... majd miko' jött a demokrácia akko' visszakapták és akko' visszatértek a gyökerekhez és újból boldogok voltak, és ott voltak a piacon. János bá'-ék is újból

termesztettek, vagyis addig is termesztettek de most megint sokat, eladásra.” (férfi, 54 éves)

„Voltak azok a finom zöccséses pungák, amibe volt petrezselyem, zeller, murok. Azt a legjobban a hóstátiak tudják csinálni. Én addig elé is vettem olyant a piacról, de úgy 91’ útántól, csak a hóstátitól vettem. Vagyis hát, hogy mondjam, addig is, ha volt tőlük vettem, csak kevés volt, de 91’ után már volt több mintha.” (nő, 68 éves)

Mentális térképek elemzése

A mentális térkép, arra vonatkozik, amikor bizonyos támpontok, viszonyítási pontok segítségével ábrázoljuk az általunk, az alany által észlelt teret. Ez a térben való tájékozódásukat jeleníti meg, egy sajátos formában.¹³

Célunk ezzel a mentális térképezéssel az volt, hogy lássuk, hol helyezik el a kolozsvári lakosok a hóstátiakat, melyek azok a területek ahol szerintük megtalálhatók, milyennek érzékelik ezt a térséget, valamint, hogy milyen jelentést tulajdonítanak ehhez, az ott élőkhöz, az ingatlanok milyenségéhez. Külön figyeltünk arra, hogy melyek azok a viszonyítási pontok amelyeket említenek a megkérdezettek.

Mivel megkérdezetteink kizárólag magyar nemzetiségűek voltak, kíváncsiak voltunk, hogy milyen nyelvű megnevezéseket használnak majd. Érdekességként ebben az esetben azt figyeltük meg, hogy az, hogy melyek azok a szimbólumok, ikonok amelyeket viszonyítási pontként használnak az alanyok korától is függ. A fiatalabb nemzedék gyakran használja az utcák, terek román megnevezéseit (December 21 utca, Fabricii de Zahăr utca,.) valamint a multinacionális cégek kirendeltségei, székhelyei ivódtak be erőteljesen a térbeli elemeik közé (Iulius Mall, Napolact), míg az idősebbek inkább a magyar megnevezéseket használják (Cukorgyár út, Magyar utca), és viszonyítási pontok is történelmi jelentőségűek, hagyományba és értékbe gyökerezőek (kétágú templom, Szent Péter templom).

Mindhárom mentális térkép rajzolása során a megkérdezettek igyekeztek többé kevésbé egy arányos Kolozsvár térképet rajzolni, amelyben kiemelt helyet kaptak a fontosabb utcák, ahol biztosra tudták, hogy hóstátiak laktak/ laknak. Ezek a számukra fontos utcák szenvedtek némi torzítást: hosszabbak és nagyobbak, mint maga a térkép

---

¹³ Mester Tibor: Mentális térképezés, In: Kovács Éva (szerk.): Közösségtanulmányok. Módszertani jegyzet, Néprajzi múzeum, PTE- BTK kommunikáció és médiatudományi tanszék, 299 o.

arányaiban. Nyilvánvaló ez azzal magyarázható, hogy nem tulajdonítanak olyan nagy jelentőséget nekik

A térképek megrajzolásában fontos szerepet játszott az alanyok lakhelye. Ezek a terek hangsúlyosabban, ikon dúsabban lettek prezentálva, jobban ki lettek dolgozva, főleg, ha a lakónegyedben hóstátiak is laktak/laknak. A napi rendszerességgel bejárt területek részletesen, míg az alig ismert részek éppen csak felvillantás szerűen lettek ábrázolva.

A mentális térkép rajzolása egy kidolgozott interjúvezetővel történt, amely célja az volt, hogy az alany megjelölje az általa ismert területeket, amelyekről tudomása van, hogy ott hóstátiak laktak/laknak, és annak kiderítése, hogy mennyire részei a mentális térképüknek ezek a területek, milyen gyakran járnak oda, és mi a területekről kialakított vélekedésük, percepciójuk.

Amint kiderült azok a területek ahol a hóstátiak ma is élnek, „jó környék”-ként van számon tartva.

„A tehetősebbjei élnek kertés házba mára Kolozsváron. Nagyok az ingatlan árak, akárki nem engedheti meg magának, hogy azon a környéken lakjon” (nő, 33 éves)

„Szép házak vannak arra fele, a hóstátiakon kívül inkább csak az újjgazdagok laknak arra fele” (férfi, 28 éves)

Külön jellegzetességük a hóstáti házaknak a faragott, székely kapura emlékeztető kapu. Ez egy olyan sajátosságuk, amely az emberek tudatába mélyen beitta magát, és kulturális örökségként van számon tartva, ennek segítségével még inkább betájolhatóbbakká válva a városrészekben.

„Bemész az utcába, és lehet látni hol laknak hóstátiak. A kapuról meg lehet ismerni. Szép, nagy faragott kapujuk van. Úgy szokták mondani, hogy hóstáti kapu. Hasonlítanak a székely kapukra.” (nő, 33 éves)

Az ingatlanaik területe a kolozsváriak körében egy privilegizált résznek számít. Az emberek többsége lakna ott, ha lehetőségük adódna a környéken ingatlant vásárolni, élnének a hóstátiak tőszomszédságában, annak ellenére, hogy különösebben nem tartoznak ezek a területek a város turisztikai látványosságai közé.

Annak ellenére, hogy nem rendelkezik turisztikai vonzerővel történelmi jelentősége annál nagyobb.

„Nem igazán a turistáknak, hanem azoknak, akik Kolozsváron élnek, azoknak kéne tudatosítaniuk, hogy volt egy ilyen réteg Kolozsváron meg, hogy része Kolozsvárnak (...) történelmi szempontból fontos rétege volt Kolozsvárnak”.(nő, 33 éves)

A nem hóstáti megkérdezettek elmondásai alapján, amely során elhelyezték a hóstátiak lakóhelyeit a város különböző pontjain, a mentális térkép a jelentéstulajdonításban adott többet. Ugyanazon városrészek lettek bejelölve, mint a mások által elmondottak, de a hogyan, a miért kíséretében, valamint a térségről való vélekedéssel egybekötve.

Következtetés

Kik is ezek a kolozsvári murkosok? Mitől olyan egyediek, mi a sajátos jegyük? Milyen identitáskonstrukciókkal rendelkeznek valamint milyen percepciók alakultak ki róluk a magyar kolozsváriak körében. Erre a kérdésekre kerestük a választ feltáró jellegű kutatásunkban.

Már a legelején kiderült: egy mások által mély tiszteletben és megbecsülésben részesített endogám közösségről van szó, aki mai napig megtartotta létének sajátosságait.

Elhatárolódnak a többségtől, többnyire izolált közösséget alakítva ki, ahol a közösségből való kilépés, illetve kívülállók befogadása kisebb nagyobb nehézségekbe ütközik. Természetesen szó sincs arról, hogy szigorú kiközösítésekkel, szankcionálásokkal járnának az ilyen jellegű tettek, egyszerűen egy történelmi múltból visszatükröződő szokásról, normáról van szó, ami beleépült a köztudatukba és igyekeznek ennek függvényében cselekedni.

A hagyományok tisztelete kiemelt helyet foglal el a közösség életébe, erős ragaszkodás alakult ki a tradíció iránt. Ennek továbbadása, fenntartása máig él.

A földdel való munkában, a természetben is megtalálható a tradicionális értéktelítettség. Övék a környék legjobb minősége, ezzel kovácsoltak maguknak presztízst. Érzékenyek a természet módszereire, csakis a jól bevált módszerek alapján állítják elő termékeiket, ezzel fenntartva az évek során kialakított elismertséget és megbecsülést.

A hóstáti népeiséget lakóhelyük és lakhelyük ellenére városinak tekintik. Ami a foglalkozásukat illeti, vagyis a mezőgazdaságot. Itt találkoztunk olyan megjegyzéssel,

amely azt hangsúlyozta, hogy az a része, amely továbbra is mezőgazdasággal foglalkozik az falusi életmódot gyakorló elvárosiasodott csoport. Természetesen ez sem gátolja meg abban őket, hogy városiaknak tekintsék, csak identitáskonstrukciójuk módosult. Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy eltérés figyelhető meg, a két csoport vélekedésében, a mezőgazdasággal felhagyott hóstátiak tekintetében. A kolozsváriak ezt a csoportot többnyire „rendes kolozsvárinak” tekintették, elfogadták teljes körű városinak, míg a hóstátiak körében ilyen jellegű utalásokat nem találunk. Az „igazi, vérbeli” hóstáti is a kolozsváriak percepcióiban, az aki a mai napig is földműveléssel foglalkozik.

Alapjában véve elmondható, hogy a hóstáti közösség identitáskonstrukciója és a róluk kialakult percepciók, a főbb elemek mentén (foglalkozás, nemzetiség, felekezet, lakóhely, sajátos sors) megegyezik, a „hóstátiság” mindkét esetben ugyanazokat a képzeteket foglalja magába, annak ellenére, hogy némileg módosul a kolozsváriak körében.

Felhasznált irodalom

1. Berger P. és Luckmann T. :A valóság társadalmi felépítése. In: Felkai Gábor, Némedi
2. Dénes, Somlai Péter (szerk.): Szociológiai irányzatok a XX. században elejéig. Új mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2000.
3. Mester Tibor: Mentális térképezés. In: Kovács Éva (szerk.): Közösségtanulmányok. Módszertani jegyzet, Néprajzi múzeum, PTE- BTK kommunikáció és médiatudományi tanszék, 2007
4. Németh István (szerk.): 20. századi egyetemes történet. I. Európa. Osiris kiadó, Budapest, 2006.

Internetes források: (letöltve: 2010.04.25 és 2010. 04. 28.)

1. Pillich László: Kolozsvári hóstátok – kolozsvári hóstátiak. In: Kolozsvár 1000 éve című konferencia előadása., Kolozsvár 2001, <http://mek.niif.hu/02600/02659/02659.pdf>
2. Tulogdi József: *Betekintés a Kolozsvár–Hidélvi Kalandos Társaság életébe 1587-től napjainkig*. In: Szabadság, 2010. március 6.
<http://www.szabadsag.ro/szabadsag/servlet/szabadsag/template/print,PrintScreen.vm/id/38705/mainarticle/false;jsessionid=4817BA4DD07B098734F4912D40328888>
3. Raportul final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România (Raportul Tismăneanu)”. Bukarest, 2006. In:
http://cpcadcr.presidency.ro/upload/RAPORT_FINAL_CPADCR.pdf